



Article Type: Research paper

Analysis of Ayatollah Khamenei's Friday Sermon Following the Martyrdom of Sayyid Hassan Nasrallah (2024/10/4) with Emphasis on John Searle's Speech Act Theory

Forood Ghayedgivi¹, *Ali Bagheri Dolatabadi²

1. Ph.D. Candidate in Political Sciences, Department of Political Sciences, Yasouj University, Yasuj, Iran.
2. Professor in International Relations, Department of Political Sciences, Yasouj University, Yasuj, Iran.

Article Info.

Received: 21/12/2024

Accepted: 29/11/2025

Available Online: 11/9/2025

Keywords:

Speech Act, John Searle, Friday Sermon, Sayyid Hassan Nasrallah, Ayatollah Khamenei.

* Corresponding Author:

Dr. Ali Bagheri Dolatabadi

Address: Department of Political Sciences, Yasouj University, Yasuj, Iran.

E-mail:

abagheri@yu.ac.ir

Abstract

Linguistic discourse and its application in the analysis of texts and speeches play a pivotal role in facilitating systematic interpretations of verbal and textual materials. Speech act theory, as proposed by John Searle for discourse analysis, constitutes a key framework within linguistics. This study employs Searle's speech act theory to examine Ayatollah Khamenei's Friday prayer sermon in Tehran following the martyrdom of Sayyid Hassan Nasrallah (2024/10/4), scrutinizing the speech acts employed by the Leader of the Islamic Revolution. The research adopts a mixed-methods approach, integrating quantitative (descriptive statistics) and qualitative (descriptive-explanatory) analyses. Data were collected through purposive sampling, with content validity established via focused group consensus. The results indicate that assertive acts exhibited the highest frequency (49.42%), followed by expressive acts (26.43%), directive acts (16.10%), commissive acts (5.75%), and declarative acts (2.30%). The predominance of assertive acts underscores the Leader's intent, as head of the Islamic Revolution and Resistance Front, to enlighten and raise societal awareness regarding recent events, including the assassinations leading to the martyrdom of Ismail Haniyeh (2024/5/31) and Sayyid Hassan Nasrallah (2024/10/4), as well as Iran's missile strikes against Israel under Operation True Promise 1 (2024/4/13) and True Promise 2 (2024/10/1).

How to Site:

Ghayedgivi, Forood and Bagheri Dolatabadi, Ali (2025). Analysis of Ayatollah Khamenei's Friday Sermon Following the Martyrdom of Sayyid Hassan Nasrallah (2024/10/4) with Emphasis on John Searle's Speech Act Theory. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 7(3), 360-382.



Authors retain the copyright and full publishing rights.

Published by Iranian Association of Geopolitics. This article is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

تحلیل خطبه نماز جمعه مقام معظم رهبری پس از شهادت سیدحسین نصرالله (۱۳/۰۷/۱۴۰۳) با تأکید بر الگوی کنش‌گفتار جان سرل

فرود قایدگیوی^۱، *علی باقری دولت‌آبادی^۲

۱. دانشجوی دکترای علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.
۲. استاد روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۰۱ دی ۱۴۰۳
تاریخ پذیرش: ۰۸ آذر ۱۴۰۴
تاریخ انتشار: ۲۰ آذر ۱۴۰۴

چکیده

مباحث زبان‌شناسی و به‌کارگیری آن در مطالعه متون و خطابه‌ها، نقش موثری در خوانش نظام‌مند گفتارها و متون دارد. نظریه کنش‌گفتاری از جمله نظریه‌های زبان‌شناسی است که جان سرل برای تحلیل گفتارها مطرح کرده است. این پژوهش قصد دارد با استفاده از نظریه کنش‌گفتاری جان سرل، بیانات مقام معظم رهبری در خطبه نماز جمعه تهران بعد از شهادت سیدحسین نصرالله (۱۳/۰۷/۱۴۰۳) را تحلیل کند و کنش‌های گفتاری رهبر معظم انقلاب را مورد واکاوی و بررسی قرار دهد. در انجام پژوهش حاضر از هر دو روش کمی (آمار توصیفی) و کیفی (توصیفی-تبیینی) استفاده شده است. شیوه گردآوری داده‌ها به صورت نمونه‌گیری هدفمند بود و روایی محتوایی بر اساس گروه کانونی واحد انجام شد. یافته‌های پژوهش بیانگر این نکته است که در کلام رهبری کنش‌های اظهاری بیشترین بسامد و کنش‌های اعلامی کمترین بسامد را داشته‌اند. بسامد کنش‌های اظهاری ۴۹/۴۲ درصد، کنش‌های اعلامی ۲۶/۴۳ درصد، کنش‌های ترغیبی ۱۶/۱۰ درصد، کنش‌های تعهدی ۵/۷۵ درصد و کنش‌های اعلامی ۲/۳۰ درصد بوده است. بسامد بالای کنش‌های اظهاری در بین کنش‌های گفتاری رهبر انقلاب اسلامی نشان می‌دهد ایشان در ایراد این خطبه قصد داشتند با طرح حوادث پیش‌آمده از جمله ترورهای اخیر، که منجر به شهادت اسماعیل هنیه (۱۰/۰۵/۱۴۰۳) و شهادت سیدحسین نصرالله (۰۶/۰۷/۱۴۰۳) شد و همچنین حملات موشکی ایران به اسرائیل وعده صادق ۱ (۲۵/۰۱/۱۴۰۳)، وعده صادق ۲ (۱۰/۰۷/۱۴۰۳)، به‌عنوان رهبر انقلاب اسلامی و جبهه مقاومت، وظیفه‌روشنگری و آگاه‌سازی جامعه را ایفا کنند.

کلیدواژه‌ها:

کنش‌گفتاری، جان سرل، خطبه نماز جمعه، سیدحسین نصرالله، مقام معظم رهبری.

* نویسنده مسئول:

دکتر علی باقری دولت‌آبادی

نشانی: استاد روابط بین‌الملل، گروه علوم سیاسی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران.

پست الکترونیک:

abagheri@yu.ac.ir

استناد به این مقاله:

قایدگیوی، فرود و باقری دولت‌آبادی، علی (۱۴۰۴). تحلیل خطبه نماز جمعه مقام معظم رهبری پس از شهادت سیدحسین نصرالله (۱۳/۰۷/۱۴۰۳) با تأکید بر الگوی کنش‌گفتار جان سرل. *مطالعات بنیادین و کاربردی جهان اسلام*، ۷(۳)، ۳۶۰-۳۸۲.

۱. مقدمه

در طول هفت دهه گذشته، مسئله نامنی و احساس انزوای سیاسی مهم‌ترین دغدغه سران رژیم صهیونیستی بوده است؛ تا جایی که داوید بن گوریون^۱، اولین نخست‌وزیر این رژیم، امنیت ملی اسرائیل را در گرو «دفاع از هستی» خود بیان می‌کند (Nahas, 2020: 12) و از آن زمان تاکنون سران رژیم صهیونیستی پیوسته در این اندیشه بوده‌اند که چگونه برای جلوگیری از آغاز هر جنگی و ممانعت از تقویت نظامی دشمنان خود بکوشند. ماحصل چنین اندیشه‌ای، بازنگری مکرر در دکترین و راهبردهای نظامی این رژیم، بر اساس محیط راهبردی و عملیاتی بوده است. عبور نیروهای حماس از دیوار حائل بین نوار غزه و سرزمین‌های اشغالی، در تاریخ ۷ اکتبر ۲۰۲۳ مصادف با ۱۵ مهر ۱۴۰۲ و اجرای عملیاتی گسترده در حوزه‌های مختلف سایبری، زمینی و هوایی، که به عملیات طوفان الاقصی معروف شد، علاوه بر اجرای عملیات نفوذ و شکست این رژیم در حوزه‌های اطلاعاتی، نظامی و تکنولوژیکی توانست روندهای موجود در منطقه را تغییر دهد و سبب تغییر معادلات قدرت در غرب آسیا شود. این عملیات به قدری مهم بود که رهبر معظم انقلاب روز ۱۸ مهر ماه ۱۴۰۲ در واکنش به آن فرمودند: «در این قضیه پانزدهم مهر به این طرف، رژیم غاصب صهیونیستی، هم از لحاظ نظامی، هم از لحاظ اطلاعاتی، یک شکست غیرقابل ترمیم خورده؛ شکست را همه گفتند، تأکید من غیرقابل ترمیم بودن است.» (Khamenei, 2023/10/10)

علاوه بر عملیات گروه‌های مختلف فلسطینی در جریان حمله ۷ اکتبر ۲۰۲۳، اعضای محور مقاومت از جمله حزب الله لبنان، انصارالله یمن و جبهه مقاومت عراق نیز در حمایت از مردم غزه زیرساخت‌های اساسی این رژیم را مورد حمله قرار دادند. واکنش رژیم صهیونیستی به عملیات طوفان الاقصی و حمایت‌های صورت‌گرفته از آن، بمباران شدید مناطق مسکونی و غیرمسکونی نوار غزه بود (Bandari, et al., 2026). این رژیم در ادامه جنایت‌های خود در غزه و در نقض آشکار قوانین بین‌المللی در یکم آوریل ۲۰۲۴، به کنسولگری ایران در دمشق حمله هوایی کرد. ایران در پاسخ به این تجاوز، پایگاه‌های نظامی رژیم صهیونیستی را در ۱۴ آوریل ۲۰۲۴، با پهپاد و موشک هدف قرار داد. با شدت گرفتن جنگ غزه، رژیم صهیونیستی برای متوقف کردن حمایت‌های حزب الله از غزه اقدام به بمباران مناطق جنوب لبنان کرد. در جریان این بمباران‌ها اعضای ارشد حزب الله همچون فواد شکر، ابراهیم عقیل، نبیل قاووق و علی

1. David Ben-Gurion

کرکی به شهادت رسیدند. همچنین رژیم صهیونیستی در ۱۷ سپتامبر ۲۰۲۴، با انفجار پیجرها و دستگاه‌های پیام‌رسان حزب‌الله، تعداد زیادی از اعضای حزب‌الله را مجروح و شهید کرد. علاوه بر این، با هدف قرار دادن مقرر فرماندهی حزب‌الله در ضاحیه بیروت، سیدحسن نصرالله دبیرکل این جنبش و سیدعباس نیل‌فروشان، معاون عملیات سپاه پاسداران را در ۶ مهرماه ۱۴۰۳ ترور کرد. هدف از این ترورها قطع کردن آنچه تحلیلگران سیاسی بازوهای قدرت منطقه‌های ایران در غرب آسیا میخواندند؛ بود (Pahlavan Mangodehi, et al., 2023). این عملیات‌ها فضای روانی سنگینی نسبت به توان نظامی و اطلاعاتی رژیم صهیونیستی در منطقه ایجاد کرد؛ به نحوی که تردیدهایی در افکار عمومی نسبت به ضرورت و تداوم جنگ در غزه و لبنان از سوی گروه‌های مقاومت شکل گرفت. در چنین فضایی رهبر معظم انقلاب، نماز جمعه تاریخی خود را در تاریخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۳ در جمع تعداد زیادی از نمازگزاران در مصلاهی تهران اقامه کردند. محتوای خطبه‌های نماز جمعه رهبری بازتاب رسانه‌ای گسترده‌ای در داخل و خارج از ایران داشت. در این بازتاب‌ها آنچه بیشتر مورد توجه قرار گرفت پیام‌های آشکار این خطبه نسبت به حضار، مسئولان، اعضا و رهبران جبهه مقاومت بود و آنچه از آن غفلت شد معانی نهفته در این خطبه بود. خطبه‌های نماز جمعه از صدر اسلام تاکنون اهمیت سیاسی-اجتماعی بسیاری داشته و در ایران نیز مطالعه عمیق و علمی سخنرانی‌ها و خطبه‌های نماز جمعه آیت‌الله خامنه‌ای، در مقام رهبر انقلاب و جبهه مقاومت، همواره امری لازم و ضروری شمرده شده است. به همین خاطر، پژوهشگران و تحلیلگران سیاسی پیوسته به دنبال نظریه‌ها و روش‌هایی برای تحلیل دقیق‌تر این فرمایشات بوده‌اند. یکی از نظریه‌هایی که در این راستا شکل گرفته و مورد توجه واقع شده است، نظریه کنش‌گفتاری جان سرل^۲ است. این نظریه به خواننده این امکان را می‌دهد که با تحلیل علمی و روشمند، به لایه‌های عمیق معانی موجود در خطبه و قصد و نیت گوینده پی ببرد و زوایای پنهان آن را آشکار کند. از آنجاکه اصل اساسی کنش‌گفتاری این است که هیچ مکالمه‌ای در خلأ رخ نمی‌دهد و تنها معنای ظاهری عبارات، مورد توجه نیست؛ مطالعه بسترهای اجتماعی، تاریخی و سیاسی هر متنی در تحلیل و تفسیر کنش‌بافت‌های گفتار آن متن، اجتناب‌ناپذیر است بنابراین این پژوهش قصد دارد با استفاده از رویکردهای کمی و کیفی و بهره‌گیری از نظریه کنش‌گفتاری جان سرل، بیانات رهبر معظم انقلاب در خطبه نماز جمعه تهران در تاریخ ۱۴۰۳/۷/۱۳ (بعد از شهادت سیدحسن نصرالله) را تحلیل کند. همچنین

2. John Searle

به این پرسش‌ها پاسخ دهد که بر مبنای الگوی کنش‌گفتاری جان سرل، رهبر معظم انقلاب در خطبه‌های این نماز جمعه از چه کنش‌های گفتاری استفاده کرده‌اند؟ تحلیل بسامد این کنش‌ها بیانگر چیست؟

۲. پیشینه پژوهش

در آغاز هر پژوهش آنچه مسیر را هموار می‌کند و به پژوهشگر امکان ارائه بهتری می‌دهد مرور آثاری است که پیش از آن منتشر شده‌اند. در رابطه با رویکرد کنش‌گفتار سرل، بررسی تحقیقات پیشین نشان می‌دهد پژوهش‌های انگشت‌شماری در خصوص تحلیل بیانات مقام معظم رهبری از منظر اشکال نوین کلامی و گفتمانی ذیل حوزه زبان‌شناسی انجام شده است.

از تحقیقات انجام‌گرفته در این حوزه می‌توان به پژوهش محمدی و غفرانی (2022A) با موضوع «تحلیل کنش‌های گفتاری خطبه نماز جمعه مقام معظم رهبری پس از شهادت سلیمانی» (۱۳۹۸/۱۰/۲۷) اشاره کرد. این پژوهش به بررسی بیانات مقام معظم رهبری با استفاده از تحلیل زبان‌شناختی در چهارچوب نظریه کنش‌گفتاری سرل پرداخته است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کنش‌های اظهاری بیشترین فراوانی را در گفتار رهبر انقلاب داشته است.

ذاکر (۲۰۲۰) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل گفتمان خطبه‌های نماز جمعه مقام معظم رهبری در تاریخ (۱۳۹۸/۱۰/۲۷)» «شهادت سردار سلیمانی» بیانات رهبر انقلاب را با استفاده از نظریه گفتمان فرکلاف تحلیل کرده است. وی با پیدا کردن لایه‌های پیدا و پنهان و همچنین محتوای سخنان رهبری، قصد دارد با ارائه راهکارهای زبانی به درک بهتر تمام ابعاد محتوایی و زبانی این بیانات بپردازد. نویسنده بارزترین موضوع مورد توجه در بیانات رهبر انقلاب را مقاومت و پایداری در برابر دشمن ذکر کرده است.

محمدی و غفرانی (۲۰۲۲) در پژوهشی با عنوان «تحلیل کنش‌های گفتاری استنادات قرآنی امام خمینی (ره) بر اساس نظریه جان سرل با تاکید بر بیانات سال‌های ۱۳۴۲ تا ۱۳۵۷» نشان می‌دهند که امام خمینی (ره) در سخنان خود با بیان کنش‌های ترغیبی بیشترین کنش‌گفتاری مستقیم را ایراد کرده‌اند. همچنین ایشان در کنش‌های گفتاری غیرمستقیمی که داشتند، بیشترین کنش‌هایشان از نوع ترغیبی بوده است که هدف‌شان از این نوع کنش‌ها ترغیب توده مردم و خواص به قیام و انقلاب بوده است.

نجفی ایوکی و همکاران (۲۰۱۷) در مقاله «تحلیل متن‌شناسی خطبه شمشقیه بر اساس نظریه کنش‌گفتاری سرل» نشان می‌دهند که امام علی (ع) در این خطبه شرحی از ماجرای تاریخی سقیفه دارند که بیانگر این است که حکومت حق ایشان بوده است بنابراین بیشترین بسامد در این خطبه به کنش اظهاری برمی‌گردد که با هدف و نیتی که گوینده از ایراد این خطبه‌ها داشتند همگون و متناسب است.

همچنین داوودآبادی فراهانی (۲۰۱۶) در مقاله «خطبه فدکیه بر اساس نظریه کنش‌گفتاری» بیان می‌کند که کنش اعلامی نسبت به کنش‌های دیگر بسامد بیشتری داشته است. با رجوع به بافت و زمینه تاریخی این خطبه می‌توان فهمید که فراوانی بیشتر این کنش‌گفتاری نشان می‌دهد که حضرت فاطمه (س) قصد داشتند پس از رحلت پیامبر اسلام با احیای سنت نبوی به تبیین دستورات و احکام اسلام بپردازند.

با نگاهی به پژوهش‌های فوق مشخص می‌شود که تاکنون پژوهشی مستقل درباره تحلیل خطبه‌های نماز جمعه مقام معظم رهبری پس از شهادت سیدحسن نصرالله با تأکید بر الگوی کنش‌گفتار جان سرل انجام نشده است.

۳. چهارچوب نظری

کنش‌گفتاری از اصطلاح‌های زبان‌شناختی است و در فلسفه زبان به دانشی اطلاق می‌شود که گفته‌ای به عمد بیان شود، به قصد اینکه جریان یا کنشی راه بیفتد. (Tobeyani, et al., 2019: 54) جان آستین، فیلسوف تحلیلی و استاد کرسی فلسفه اخلاق دانشگاه آکسفورد، این نظریه را نخستین بار به‌عنوان یک نظریه فلسفی مطرح کرد و در واقع نظریه‌ای است درباره تحلیل و طبقه‌بندی و تبیین ساختار منطقی افعال گفتاری. به عبارت دیگر، نظریه افعال گفتاری عبارت است از تحلیل و طبقه‌بندی و تبیین ساختار منطقی اظهارات زبانی، از آن جهت که فعل ارادی و قصدی انسان است. هدف این نظریه «ارائه تحلیل جامع از نحوه ارتباط زبان با عالم خارج است و درنهایت به این پرسش اساسی در حوزه فلسفه زبان پاسخ می‌گوید که چگونه می‌توان از یک سلسله پدیده‌های طبیعی نه‌چندان پیچیده، همچون خروج اصوات از دهان یا ایجاد نشانه‌ها بر کاغذ، به یک سلسله اوصاف معناشناختی عجیب همچون معنا‌داری، بی‌معنایی، صدق، حکایت، حمل و ارتباط با عالم خارج دست یافت.» (Abdollahi, 2005: 91)

۳-۱. نظریه کنش‌گفتاری جان سرل

جان سرل یکی از فیلسوفان سرشناس معاصر در عرصه فلسفه ذهن و زبان و شاگرد جان آستین بود. او در سال ۱۹۶۹ با بازنگری در آرای استادش و گسترش و تکمیل نظریه کنش‌گفتاری، مهم‌ترین کتاب خود را با عنوان «افعال‌گفتاری» منتشر کرد. سرل در این کتاب تبیین جامع و نظام‌مندی از نظریه افعال‌گفتاری به دست داد و روشن کرد که نظریه یادشده به کدام حوزه معرفتی تعلق دارد و برای اثبات ادعای خود از چه روشی بهره می‌برد، مبادی و مبانی آن چیست و چه لوازم و نتایجی را می‌توان از آن استخراج کرد (Abdollahi, 2005: 98-99). مدعای نظریه افعال‌گفتاری این است که تحلیل ارتباط زبانی بدون توجه به اینکه سخن‌گفتن نوعی فعل قاعده‌مند است، ممکن نیست. سرل نکته مذکور را چنین توضیح داده است: «واحد ارتباط زبانی آن‌گونه که عموماً فرض شده، نشانه، واژه یا جمله یا حتی مصداق نشانه، واژه یا جمله نیست، بلکه ایجاد یا صدور نشانه یا واژه یا جمله در انجام فعل‌گفتاری است. تلقی یک مصداق به‌عنوان یک پیام، تلقی آن به‌عنوان مصداقی ایجادشده یا صدور یافته است. به بیان دقیق‌تر، ایجاد یا صدور مصداق جمله تحت شرایط خاص یک فعل‌گفتاری است و افعال‌گفتاری واحدهای بنیادین یا کوچک‌ترین واحدهای ارتباط زبانی‌اند. پایه تحلیل در نظریه افعال‌گفتاری، فعل نهفته در سخن است و مراد از آن، فعلی است که در ضمن و در حین استعمال الفاظ صورت می‌گیرد.» (Abedini, 2020: 49)

به عبارت دیگر، آنچه در نظریه کنش‌گفتاری مهم است تجزیه و تحلیل «فعل مضمون در سخن» است که در حقیقت تعیین‌کننده معناست و با تحقق این فعل ارتباط زبانی حاصل می‌شود. بدین ترتیب تحلیل فعل مضمون در سخن در حقیقت تحلیل معناست که متقوم به دو عنصر است: یکی قصد گوینده و دیگری قراردادهای و قواعد زبانی که انسان برای ابراز مقاصد خود وضع می‌کند (Searle, 2006: 65-66). در حقیقت، ایده اصلی در نظریه کنش‌گفتاری جان سرل، فعل مضمون در سخن یا همان معنای ضمنی است که دستیابی به آن از طریق بافت امکان‌پذیر است بنابراین بافت، یکی از گزاره‌های تأثیرگذار برای دستیابی به فعل مضمون در سخن است. «بافت موقعیت می‌تواند شرایطی را پدید آورد که مفهوم یک جمله جدا از معنی صریح خود معنای ضمنی بیابد و این معنی در آن بافت قابل درک شود.» (Safavi, 2008: 171)

از نظر نشانه‌شناسان، نظریه کنش‌گفتاری جان سرل از بارزترین رویکردهای کاربردشناسی

است که در آن اهتمام به بافت و عناصر مرتبط به آن، ظهور بیشتری نسبت به سایر نظریه‌ها دارد بنابراین در نظریه کنش گفتاری سرل، معنا هنگام کاربرد و در ارتباط با جهان خارج و بافت و موقعیت به‌عنوان دو شرط اصلی در دستیابی به معنای ژرف ساخت، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. آنچه در خصوص طبقه‌بندی افعال زبانی مهم است، افعال مضمون در سخن است. این اصطلاح مهم‌ترین اصطلاحی است که در نظریه افعال گفتاری به کار می‌رود. درحقیقت می‌توان گفت نظریه افعال گفتاری تحلیل معنا و بیان شرایط و قواعد همین اصطلاح است. (Searle, 2006: 120) به نظر جان سرل یک گوینده با اظهار جمله‌ای که بیان می‌کند باعث شکل‌گیری پنج نوع کنش اظهاری، کنش ترغیبی، کنش تعهدی، کنش عاطفی و کنش اعلامی می‌شود.

کنش اظهاری^۳: در این کنش گفتارها، گوینده عقیده خود را درباره صحت و سقم مطلبی بیان می‌کند. توصیف حالت یا وقایعی است که گوینده باور خود را درباره درستی یا نادرستی آن بیان می‌کند. (Safavi, 2008: 87-171) کنش اظهاری ایمان گوینده را به درستی یا نادرستی اظهارات و ادعاها و نتیجه‌گیری این اظهارات را مشخص می‌کند.

کنش تحریکی یا ترغیبی^۴: هدف از کنش گفتاری ترغیبی، ترغیب مخاطب برای انجام کاری و قرار دادن وی در حالت تکلیف و اجبار برای انجام عملی است، نشان‌دهنده خواست و تمایلات گوینده است و گاه صریح و گاه تلویحی رخ می‌دهد؛ در واقع گوینده می‌خواهد شنونده کاری انجام دهد، مانند دستور دادن، خواستن چیزی یا تقاضا کردن چیزی. (Searle, 1979: 15)

کنش التزامی یا تعهدی^۵: هدف و نکته اصلی در این کنش گفتار آن است که گوینده با اظهار جمله، خود را (با درجات متفاوت) برای انجام دادن عملی در آینده متعهد می‌کند. (Searle, 1979: 15) هدف این کنش تطبیق دادن جهان با محتوای گزاره‌هایی است که شامل عمل آتی گوینده می‌شود. (Ahmad Nahle, 2002: 79)

کنش ابرازی یا عاطفی^۶: کنش عاطفی شامل کنش‌هایی هستند که احساسات گوینده را عنوان می‌کنند و بیانگر حالات روانی هستند. (Yule, 1996: 53) در این کنش گوینده ابراز احساسات خود را از طریق افعالی همچون قدردانی کردن، تشکر کردن، عذرخواهی کردن،

3. Assertives acts
4. Directives acts
5. Commissive acts
6. Expressive acts

تبریک گفتن، ناسزا گفتن و مانند آن بیان می‌کند.

کنش اعلامی یا اعلانی^۷: کنش گفتار اعلامی، اعلام شرایط تازه برای مخاطب است. گوینده با اعلام‌های خود تغییرات جدید را ایجاد می‌کند. این کنش بر انطباق زبان و جهان خارج استوار است و زمانی اتفاق می‌افتد که گوینده قدرت و صلاحیت بیان اتفاقات جدید را داشته باشد. (Abedini, 2020: 52-53)

«پنج‌گانه سرل» کنش‌های گفتاری است که در قالب پنج کنش گفتاری از سوی او ارائه شده است. به گفته «ورشورن»^۸ طبقه‌بندی سرل مؤثرترین طبقه‌بندی ارائه شده تاکنون است، زیرا طبقات به هیچ وجه انحصاری نیستند، به گونه‌ای که یک پاره‌گفتار می‌تواند انواع مختلفی از کنش را دربر داشته باشد (Verschueren, 2003: 24) بنابراین پژوهش حاضر با روش ترکیبی کمی و کیفی قصد دارد متن بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در خطبه‌های نماز جمعه تهران بعد از شهادت سیدحسین نصرالله (۱۳/۰۷/۱۴۰۳) را بر اساس نظریه کنش گفتاری جان سرل تحلیل و بررسی کند.

۳-۲. روش تحلیل کنش‌های گفتاری رهبری

برای تحلیل کنش گفتارهای خطبه رهبری ابتدا نوع کنش گفتارها (اظهاری، عاطفی، ترغیبی، تعهدی و اعلامی) توسط نویسندگان مشخص شد و سپس برای تایید روایی این کنش گفتارها، جداول مربوطه در قالب پرسش‌نامه در اختیار گروه کانونی خبرگان^۹ قرار گرفت. برای این منظور با روش نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس شناخت و مطالعات قبلی، ۸ نفر از خبرگان دانشگاهی و متخصص در حوزه علوم انسانی (علوم سیاسی، جامعه‌شناسی، فلسفه و زبان‌شناسی) انتخاب شدند. جلسه‌ای به شکل گروه کانونی واحد با حضور خبرگان شکل گرفت و گزاره‌ها در قالب پرسش‌نامه‌ای ساختاریافته در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آنها سوال شد که آیا ماهیت گزاره‌ها (اظهاری، ترغیبی، عاطفی و اعلامی) درست فهم شده‌اند یا خیر؟ در نهایت، نتایج گروه خبرگان با یکدیگر مقایسه شد. پس از بررسی نتایج مشخص شد برخی گزاره‌ها دارای دو کنش گفتاری هستند. این گزاره‌ها یک به یک، مورد بحث و بررسی قرار گرفتند تا نوع کنش غالب در آنها مشخص شوند. سرانجام، تمام داده‌ها جمع‌بندی و نتایج در یک گزارش منسجم تلفیق شد.

-
7. Declaratives acts
 8. Verschueren
 9. Single Focused Group

۳-۳. کنش عاطفی

در این نوع کنش گوینده تلاش می‌کند جهان بیرون را با کلماتی که بیان می‌کند مطابقت دهد (Searle, 1999: 15). افعالی که بیانگر این کنش هستند عبارت‌اند از اظهار تأسف کردن، هجو کردن، سلام دادن، تحسین کردن، سرزنش کردن، تبریک گفتن، سپاس‌گزاری کردن، عذرخواهی کردن، تعجب کردن، تشکر کردن، شکایت کردن، خشمگین شدن، خشمگین کردن، تمجید کردن، خشنود کردن، دشنام دادن، اهانت کردن، ناسپاسی کردن و ناامید شدن. شروع خطبه‌های نماز جمعه و سخن‌آغازین خطیب معمولاً همراه با کنش‌گفتاری عاطفی است و این خطبه‌ها نیز از این امر مستثنی نبود.

در خطبه اول رهبر انقلاب اسلامی با بیان پاره‌گفتار دعایی «و الحمد لله رب العالمین و الصلاه و السلام علی سیدنا و نبینا ابی القاسم المصطفی محمد و علی آله الاطیبین الاطهرین المنتجبین سیما بقیه الله فی الارضین. اللهم انی احمدک و استعینک و استغفرک و اتوکل علیک. و السلام علی ائمه المسلمین و حماه المستضعفین و هداه المؤمنین» و همچنین در خطبه دوم با پاره‌گفتارهای دعایی «و الحمد لله رب العالمین احمده و استعینه و استغفره و اتوکل علیه و اصلی و اسلم علی حبیبه الرسول الاعظم سیدنا محمد المصطفی و آله الطاهرین... صلوات الله علیهم اجمعین و اسلم علی صحبه المنتجبین و من تبعهم باحسان الی یوم الدین و علی حماه المستضعفین و ولایه المؤمنین» خطبه‌های خود را ایراد کردند. آغازگر این خطبه‌ها، پاره‌گفتارهایی است که نام و یاد و توکل بر خدا و سلام و درود بر پیامبر بزرگ اسلام و اهل بیت (ع) در آنها مشهود است. در این پاره‌گفتارها با تأکید بر «حامی» و «هدایت‌کننده» بودن ائمه، امام زمان (عج) به‌عنوان «هدایتگر» معرفی می‌شود. همچنین این پاره‌گفتارها با تأکید بر حمایت از مومنان و مستضعفین همراه است. در این خطبه‌ها پاره‌گفتارهای دیگری از جمله «لازم دانستم تکریم از برادرم و عزیزم و مایه فخرم، چهره محبوب دنیای اسلام و زبان گویای ملت‌های منطقه، گوهر درخشان لبنان، جناب سیدحسن نصرالله (رضوان الله علیه) در نماز جمعه تهران باشد.» همچنین «ما همه در شهادت سید عزیز، مصیبت‌زده و عزاداریم» از طرف رهبر انقلاب اسلامی بیان شده است که بررسی و تحلیل آنها نشان می‌دهد که این کنش‌های گفتاری از نوع کنش‌گفتارهای عاطفی است.

جدول ۱

کنش گفتارهای عاطفی خطبه	
۱	ما همه در شهادت سید عزیز، مصیبت زده و عزاداریم. ۱۳ عزیزان من!
۲	این فقدان بزرگی است و جداً ما را عزادار کرد. ۱۴ امروز هم مقاومت در منطقه با این شهادت‌ها عقب نخواهد نشست؛ مقاومت پیروز خواهد شد.
۳	او پرچم بلند مقاومت در برابر اهریمنان ستمگر و غارتگر بود. ۱۵ رژیم خون‌آشام
۴	زبان گویا و مدافع شجاع مظلومان بود. ۱۶ رژیم گرگ‌صفت
۵	مایه دلگرمی و جرئت مبارزان و حق‌طلبان بود. ۱۷ سگ‌ها آمریکا در منطقه
۶	گستره محبوبیت و تأثیرگذاری او از لبنان و ایران و کشورهای عربی فراتر رفته بود و اکنون شهادت او این اثرگذاری را افزایش خواهد داد. ۱۸ رژیم، همان شجره خبیثه کنده‌شده از روی زمین است که به گفته صدق‌الهی قرار ندارد.
۷	حزب‌الله و رهبر قهرمان و شهید آن، عصاره فضائل تاریخی و هویتی لبنان‌اند. ۱۹ این رژیم خبیث، بی‌ریشه و مصنوعی و ناپایدار است.
۸	سلام خدا بر رهبر شهید نصرالله و بر قهرمان شهید هنیه و بر فرمانده پرافتخار سپهبد قاسم سلیمانی. ۲۰ مقاومت در غزه چشم دنیا را خیره کرد؛ به اسلام عزت بخشید.
۹	ملت باوقای لبنان! ۲۱ رفتار سفاکانه و بی‌محابای رژیم با مبارزان، ناشی از طمع به چنین وضعی است.
۱۰	جوانان پرشور حزب‌الله و امل! ۲۲ سرانجام حذف وجود ننگین او از صحنه وجود است.
۱۱	فرزندان من! ۲۳ سیدحسین نصرالله جسمش از میان ما رفته، ولی شخصیت حقیقی او، روح او، راه او و صدای رسای او همچنان در میان ما هست و خواهد بود.
۱۲	مردم مقاوم لبنان و فلسطین! مبارزان شجاع و مردم صبور و قدرشناس! ۲۴

۳-۴. کنش ترغیبی

به آن دسته از کنش‌های گفتاری اطلاق می‌شود که مخاطب را به انجام کاری ترغیب می‌کند و او را در حالت تکلیف و اجبار برای انجام عملی قرار می‌دهد (Yule, 1996: 54). نمونه بارز کنش ترغیبی را می‌توان در پرسش‌ها و درخواست‌ها مشاهده کرد. افعال کنش ترغیبی شامل خواستن، توانستن، بایستن و لازم بودن، دستور دادن، دعوت کردن، اجازه دادن، سؤال کردن، بازخواست کردن، اطلاعات درخواست کردن، توضیح خواستن، تقاضا کردن، درخواست اثبات کردن، توصیه کردن، پیشنهاد کردن، القا کردن، هشدار دادن، به مبارزه طلبیدن، تکرار کردن، دوباره راه انداختن، اصرار و پافشاری کردن، اخطار دادن، اعلام نیاز کردن، به مبارزه طلبیدن، توصیه کردن، شرط گذاشتن، نصیحت کردن،

التماس و تمنا کردن است (Zarghani & Akhlaghi, 2012: 68). باتوجه به مطالب مطرح شده درباره کنش گفتاری ترغیبی، توصیه به تقوا پاره گفتاری است که می توان آن را امری و از نوع ترغیبی قلمداد کرد. «همه برادران و خواهران عزیز را و خودم را دعوت می کنم و توصیه می کنم به رعایت تقوای الهی. در گفتارمان، در کردارمان مراقب باشیم از حدود الهی خارج نشویم؛ معنای تقوا این است». در ادامه همین کنش گفتار از سیاست قرآن که مسلمانان را به همبستگی فرامی خواند صحبت می کند: «سیاست قرآن برای مسلمان ها این است که ملت های مسلمان، گروه های مسلمان با یکدیگر همبستگی داشته باشند». کنش گفتارهای دیگری که دفاع و حمایت از مظلوم را تأکید می کنند در بیانات رهبر انقلاب اسلامی مشهود است و مصداق بارز کنش گفتاری از نوع ترغیبی است و می توان به این موارد اشاره کرد: «وقتی دید دشمن سراغ یک ملت دیگر رفت، خود را با آن ملت مظلوم و زیر ستم شریک بدانند به او کمک کند با او همکاری کند» و «در برابر دشمن متجاوز و متعرض با تقویت ایمان و توکل مقاومت کنید و او را ناکام بگذارید».

جدول ۲

کنش گفتارهای ترغیبی خطبه	
۱	ما باید کمربند دفاع را، کمربند استقلال طلبی را، [کمربند] عزت را، از افغانستان تا یمن، از ایران تا غزه و لبنان، در همه کشورهای اسلامی و ملت های اسلامی محکم ببندیم.
۲	ملت ها نباید بگذارند...
۳	امروز دیگر نباید غفلت کنیم.
۴	« وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنْهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا. » خدا به کسانی از آنان که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند، آمرزش و پاداش بزرگی وعده داده است.
۵	مهم ترین پیام گفتاری و عملی او در حیات دنیایی اش برای شما ملت وفادار لبنان این بود که با از دست دادن شخصیت های برجسته ای چون امام موسی صدر و سیدعباس موسوی و دیگران، ناامید و پریشان نشوید.
۶	امروز هم خواسته سید شهید ما از ملتش و از جبهه مقاومت و از همه امت اسلامی همین [مقاومت و عدم ناامیدی] است.
۷	ویرانی ها ترمیم می شود و صبر و استقامت شما عزت و کرامت به بار می آورد.
۸	در مسیر مبارزه تردید نکنید.
۹	بر تلاش و توان خود بیفزایید.
۱۰	همبستگی خود را دوچندان کنید.
۱۱	دفاع جانانه لبنانی ها از مردم فلسطین هم مشمول همین حکم است؛ آن هم قانونی، معقول، منطقی و مشروع است
۱۲	کسی حق ندارد از آنها انتقاد کند که چرا شما در این دفاع وارد شدید.
۱۳	برای این هدف بزرگ و نجات بخش، تلاش و مبارزه «ملت ها» و «دولت ها» لازم است. در این راه، خدا همراه رهروان است.
۱۴	وظیفه آنهاست، باید می کردند. این دیگر، هم حکم اسلامی است، هم قانون عقلی است، هم منطقی بین المللی و جهانی است.

۳-۵. کنش تعهدی

هدف و نکته اصلی در این کنش گفتار آن است که گوینده با اظهار جمله، خود را (با درجات متفاوت) برای انجام دادن عملی در آینده متعهد می‌کند (Mohammadi & Ghofrani, 2022B: 155). برای مثال آیت‌الله خامنه‌ای با کنش گفتار تعهدی به مسلمانان تاکید می‌کند در صورتی که به همبستگی و همدلی برسند مورد رحمت الهی قرار می‌گیرند: «اگر شما مسلمانان با یکدیگر پیوند و ارتباط و همکاری و همدلی داشته باشید، رحمت خداوند شامل حال شما می‌شود.» همچنین بیان می‌کنند: «کأنه وعده می‌دهد که اگر شما ملت‌های مسلمان این همبستگی را با هم داشته باشید، این، موجب آن است که عزت خداوند پشت سر شماست؛ یعنی بر همه موانع غلبه پیدا می‌کنید، بر همه دشمنان پیروز می‌شوید». در این کنش گفتار، رهبر انقلاب اسلامی با بیان اینکه «جمهوری اسلامی هر وظیفه‌ای در این زمینه داشته باشد، با قدرت و صلابت و قاطعیت انجام خواهد داد» خود را به‌عنوان رهبر انقلاب اسلامی و همچنین دولت جمهوری اسلامی متعهد می‌کند که بر اساس وظیفه‌ای که دارد به مقابله با رژیم اسرائیل با قدرت و صلابت برخیزد.

جدول ۳

کنش گفتارهای تعهدی خطبه	
۱	ادای دین به لبنان مجروح و خونین، وظیفه ما و وظیفه همه مسلمانان هاست.
۲	هیچ کسی بر اساس هیچ قانون بین‌المللی حق ندارد به ملت لبنان، به حزب‌الله لبنان اعتراض کند که چرا شما از غزه، از قیام مردم فلسطین حمایت کردید.
۳	جمهوری اسلامی هر وظیفه‌ای در این زمینه داشته باشد، با قدرت و صلابت و قاطعیت انجام خواهد داد.
۴	ما در انجام این وظیفه، نه تعلل می‌کنیم، نه شتاب‌زده می‌شویم.
۵	آنچه منطقی است، آنچه معقول است، آنچه درست است، به نظر تصمیم‌گیران نظامی و سیاسی، در وقت خود، در هنگام خود انجام می‌گیرد.

۳-۶. کنش اظهاری

به‌طور کلی اظهارات، ادعاها، نتیجه‌گیری‌ها، بیانات، تأکیدات، توصیفات و ابراز حقایق و مانند این‌ها که گوینده در آن، جهان خارج را آن‌گونه که باور دارد به تصویر می‌کشد، دارای کنش اظهاری است. (Barber & Stainton, 2010: 750) افعال کنش اظهاری شامل تأیید کردن، دلیل آوردن، معرفی کردن، توصیف کردن، تفسیر کردن، شرح دادن، تغییر فعالیت دادن، بخشیدن، نفی کردن، اعتراض کردن، نقد کردن، محدود کردن، رها کردن، ابراز کردن، ادعا کردن، بحث

کردن، بیان کردن، پاسخ دادن، تصریح کردن، دسته‌بندی کردن، دفاع کردن، گفتن، گزارش دادن ... است (Zarghani & Akhlaghi, 2012: 68). مصداق این کنش در پاره‌گفتارهای رهبر معظم انقلاب اسلامی عبارت‌اند از «ولایت یعنی چه؟ یعنی پیوند و همبستگی مسلمانان با یکدیگر؛ این شد سیاست قرآنی برای مسلمان‌ها» و «نقطه مقابل این سیاست، سیاست دشمنان اسلام است؛ یعنی مستکبران و متجاوزان عالم».

جدول ۴

کنش‌گفتارهای اظهاری خطبه	
۱	دشمن ملت ایران همان دشمن ملت فلسطین است، همان دشمن ملت لبنان است، همان دشمن ملت عراق است. دشمن یکی است.
۲	شيوه‌های دشمن در کشورهای مختلف، مختلف است. یک جا با جنگ روانی، یک جا با فشار اقتصادی، یک جا با بمب‌های دو تنی، یک جا با سلاح، یک جا با لیخند، دارند دشمنان ما این سیاست را پیش می‌برند.
۳	اتاق فرمان یک جاست از یک جا دستور می‌گیرند. از یک جا فرمان حمله به جمعیت‌های مسلمان و ملت‌های مسلمان را دریافت می‌کنند.
۴	ما مسلمان‌ها سال‌های متمادی از این حقیقت غفلت کرده‌ایم، نتایجش را هم دیده‌ایم.
۵	حزب‌الله و سید شهید با دفاع از غزه و جهاد برای مسجدالاقصی و ضربه به رژیم غاصب و ظالم، در راه خدمتی حیاتی به همه منطقه و همه دنیای اسلام گام برداشتند.
۶	در ایران اسلامی در حدود سه ماه تابستان یک سال (سال ۱۳۶۰ هجری شمسی) چند ده شخصیت برجسته و ممتاز ما ترور شدند.
۷	اینها هر کدام در سطح ملی یا محلی از ستون‌های انقلاب به شمار می‌آمدند و فقدان‌شان چیز آسانی نبود، ولی انقلاب متوقف نشد، عقب‌نشینی نکرد، بلکه سرعت گرفت.
۸	اکنون یک سال است که دشمن با هزینه‌کرد چندین میلیارد دلار در غزه و لبنان ... شکست خورده و تنها هنرشان بمباران خانه‌ها و مدرسه‌ها و بیمارستان‌ها و مراکز جمعیتی غیرمسلحین بوده است!
۹	در غزه، اسلام در برابر همه شرارت و پلیدی سینه سپر کرده است.

کنش گفتارهای اظهاری خطبه		
هیچ انسان آزادهای نیست که بر این ایستادگی درود و بر دشمن سفاک و خون‌آشامش لعنت نفرستد.	۳۲	محصول این رفتار، تراکم خشم و افزایش انگیزه مردم و سر برآوردن مردان و سرداران و رهبران و از جان‌گذشتگان بیشتر است.
طوفان الاقصی و مقاومت یک‌ساله غزه و لبنان، رژیم غاصب را به جایی رساندند که مهم‌ترین دغدغه‌اش، حفظ موجودیت خود است.	۳۳	کار درخشان نیروهای مسلح ما در دو سه شب قبل هم یک کار کاملاً قانونی و مشروع بود.
اگر مسلمان‌ها با یکدیگر اتحاد و اتفاق داشته باشند، عزت الهی و حکمت الهی پشت سر این‌هاست.	۳۴	مجاهدت مردان مبارز فلسطین و لبنان توانسته است رژیم صهیونی را هفتاد سال به عقب برگرداند.
البته عزاداری ما به معنی افسردگی و پریشانی و نومیدی نیست. از جنس عزاداری برای سیدالشهداء حسین بن علی (علیهم السلام) است.	۳۵	فلسطینی‌ها از خاک خودشان دارند دفاع می‌کنند؛ دفاع آنها مشروع است، کمک به آنها هم مشروع است.
عامل عمده جنگ و ناامنی و عقب‌ماندگی در این منطقه، وجود رژیم صهیونیستی و حضور دولت‌هایی است که ادعا می‌کنند به دنبال فضای صلح و آرامش در منطقه‌اند.	۳۶	امروز به تدریج خود باند جنایتکار صهیونیست هم به این نتیجه رسیده‌اند که بر حماس و حزب‌الله هرگز پیروز نخواهند شد.
مشکل عمده منطقه، «دخالیت بیگانگان» است.	۳۷	با تدبیر سید، حزب‌الله مرحله به مرحله و صبورانه و منطقی و طبیعی رشد کرد و آثار وجودی خود را در مقاطع گوناگون در عقب نشاندن رژیم صهیونی، به رخ دشمنانش کشید.
حکمت الهی پشتیبان شماست.	۳۸	هر ملتی حق دارد از خاک خود، از خانه خود، از کشور خود، از منافع خود در مقابل متجاوز دفاع کند.
یعنی همه قوانین آفرینش در جهت پیشرفت شما به کار خواهد افتاد؛ این منطق قرآن و سیاست قرآن است.	۳۹	این شهادت‌ها، این خون‌های بر زمین ریخته، نهضت شما را سست نمی‌کند، بلکه استوارتر می‌کند.
امروز روزی است که امت اسلامی می‌تواند بر این ترفند دشمنان اسلام و مسلمین فائق بیاید.	۴۰	اگر این سیاست در یک کشور موفق شد، یعنی موجب سيطرة بر یک کشور شد، وقتی خاطرشان از یک کشور آسوده شد، به سراغ کشور دیگر می‌روند.
سیاست آنها «تفرقه بینداز و حکومت کن» است؛ مبنای کار آنها تفرقه‌افکنی است.	۴۱	امروز به تدریج خود باند جنایتکار صهیونیست هم به این نتیجه رسیده‌اند که بر حماس و حزب‌الله هرگز پیروز نخواهند شد.
همه این حملات و طوفان الاقصی که در سال گذشته تقریباً همین ایام انجام گرفت، یک حرکت درست منطقی قانونی بین‌المللی بود و حق با فلسطینی‌ها بود.	۴۲	هر ملتی اگر می‌خواهد مبتلای به محاصره فلج‌کننده دشمن نشود، باید از اول چشم را باز کند، بیدار باشد.
حزب‌الله حقاً «شجره طیبه» است.	۴۳	کاری که نیروهای مسلح ما کردند، کمترین مجازات برای رژیم غاصب صهیونی در برابر جنایت‌های حیرت‌آور آن رژیم بود.
یقیناً این رویای صهیونی و آمریکایی، خیالی باطل و ناشدنی است.	۴۴	

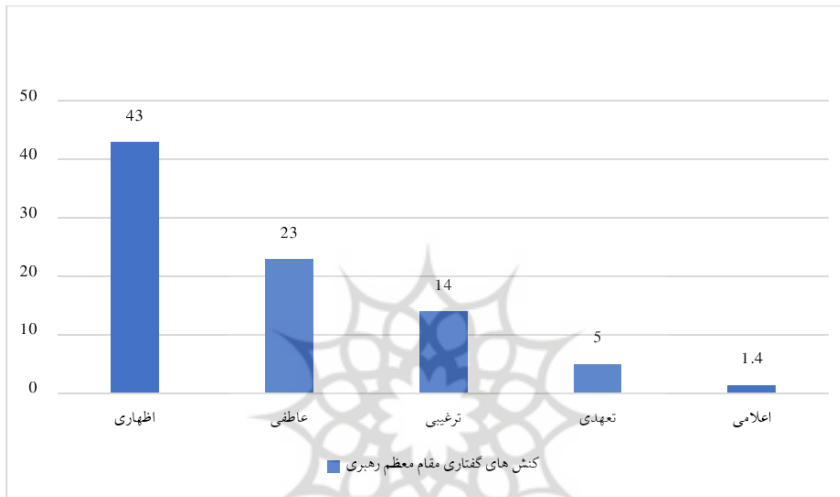
۳-۷. کنش اعلامی

شامل کنش‌های گفتاری است که به محض بیان آنها، در جهان بیرون تغییراتی واقعی ایجاد می‌شود (Searle, 1999: 13). از آنجاکه مؤثرترین این کنش‌ها وابسته به نهادهای اجتماعی و قانونی است، می‌توان آنها را کنش‌های «نهاده‌ای» نامید. در چنین کنشی گوینده با بیان جمله در جهان خارج تغییر ایجاد می‌کند، یعنی بین محتوای گزاره‌های جمله و جهان خارج انطباق ایجاد می‌کند. افعال کنش اعلامی شامل انتصاب کردن، اعلام کردن، آغاز کردن، پایان دادن، نام گذاردن، به کار گماردن، محکوم کردن، تحریک کردن، عقد ازدواج درآوردن و ... می‌شود (Najafi Eyvaki, et al., 2017: 7). برخی از مهم‌ترین کنش‌های گفتاری آیت‌الله خامنه‌ای در خطبه‌های نماز جمعه، به شرح ذیل است:

رهبر انقلاب اسلامی ۷ بار به آیات مختلف قرآن رجوع کردند. از مجموع این ۷ بار در انتهای دو خطبه به تلاوت سوره‌های عصر و نصر پرداختند. در ادامه این خطبه‌ها به آیه ۷۱ سوره توبه، آیه ۲۹ سوره فتح، آیات ۲۵ و ۲۶ سوره ابراهیم و آیه ۳۹ سوره حج ارجاع شد. از مهم‌ترین ارجاعات این خطبه‌ها، ارجاع به آیه ۷۱ سوره توبه است که دعوت به همبستگی و همدلی و همکاری مسلمانان و از همه مهم‌تر ولایت‌پذیری را رحمت الهی می‌داند. این رحمت الهی در سایه عزت و حکمت الهی زمینه اتحاد و اتفاق مسلمانان را فراهم می‌کند و مسلمانان با اتخاذ چنین تدبیری می‌توانند هم از قدرت خداوند و هم از مقتضای سنت‌های پروردگار و قوانین الهی استفاده کنند. موارد بعدی اشاره به آیه ۲۹ سوره فتح است که حرکت ۳۰ ساله سیدحسن نصرالله را در تعالی و شکوفایی حزب‌الله، مصداق بارز این آیه شریفه می‌داند. در ادامه با ارجاع به آیات ۲۵ و ۲۶ سوره ابراهیم، حزب‌الله لبنان را که در سایه تدبیر سیدحسن نصرالله، رشدی طبیعی و منطقی داشته به شجره طیبه‌ای که با اذن پروردگار میوه می‌دهد تشبیه کرده و رژیم صهیونی را شجره خبیثه‌ای می‌داند که ریشه‌کن شده و رو به نابودی است. معظم له با ارجاع به آیه ۳۹ سوره حج، راه نجات را در تلاش و مبارزه ملت‌ها و دولت‌ها می‌داند که خداوند به کسانی که دین او را یاری می‌کنند پیروزی و نصرت عنایت می‌کند. آیت‌الله خامنه‌ای با استفاده از واژه دشمن و ساختن دو قطبی «رژیم اسرائیل، استکبار جهانی» در مقابل جبهه مقاومت (شامل ایران، لبنان، عراق، سوریه، مصر و یمن) و استفاده به موقع از این مفاهیم و ارجاع به حوادث پیشین، کنش‌های عاطفی بسیاری خلق کردند که حامل احساسات تاثیرگذار بر جبهه مقاومت بود.

جدول ۵. فراوانی گونه‌های کنش‌گفتاری در خطبه رهبری

ردیف	اظهاری	ابزاری-عاطفی	تحریکی- ترغیبی	التزامی یا تعهدی	اعلامی یا اعلانی	جمع کل
تعداد	۴۳	۲۳	۱۴	۵	۲	۸۷
درصد	۴۹/۴۲	۲۶/۴۳	۱۶/۱۰	۵/۷۵	۲/۳۰	۱۰۰



نمودار ۱. بسامد کنش‌های گفتاری مقام معظم رهبری

شوریه‌شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

۴. یافته‌های توصیفی پژوهش

یافته‌های توصیفی مقاله نشان می‌دهد که در بین کنش‌گفتارهای رهبر انقلاب اسلامی، بیشترین کنش‌گفتارها از نوع کنش‌گفتار اظهاری بوده است. به بیان دیگر، از مجموع کل ۸۷ کنش‌گفتار، تعداد ۴۳ مورد، که شامل ۴۹/۴۲ درصد می‌شود، از نوع اظهاری بوده‌اند. در جایگاه دوم، کنش‌گفتار عاطفی با تعداد ۲۳ مورد یعنی ۲۶/۴۳ درصد بیانگر احساس‌گینده از جهان خارج است. در این خطبه کنش‌گفتاری ترغیبی در جایگاه بعدی قرار دارد. این کنش‌گفتار با تعداد ۱۴ پاره‌گفتار، ۱۶/۱۰ درصد، بیانگر این است که گوینده شنونده را در اجرای تکلیف و اجبار برای انجام عملی قرار دهد. کنش‌گفتار تعهدی با بسامد ۵ مورد و ۵/۷۵ درصد نشانگر این است

که گوینده قصد دارد خود را متعهد کند تا عملی را در آینده انجام دهد و در نهایت کنش اعلامی شامل کنش‌های گفتاری است که با بیان آنها تغییراتی واقعی در جهان خارج ایجاد می‌شود که در این خطبه تنها با ۲ مورد و ۱/۴ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده است.

۵. یافته‌های تبیینی پژوهش

بازخوانی این خطبه با توجه به نظریه کنش گفتاری جان سرل نشان می‌دهد که در این خطبه می‌توان هر پنج نوع کنش گفتار مورد تاکید سرل شامل کنش اظهاری، عاطفی، ترغیبی، تعهدی و اعلامی را در میان پاره‌گفتارها پیدا کرد. علت اینکه در این خطبه کنش‌های اظهاری با بیشترین فراوانی مورد استفاده قرار گرفته این است که آیت‌الله خامنه‌ای در جایگاه رهبر شیعیان جهان، در حوزه دینی-سیاسی، مصالح کشور و جبهه مقاومت را مورد توجه قرار داده و سخنانش بیانگر نگاه عمیق به مسائل سیاسی و فرهنگی است. با توجه به بافت و شرایط پیش‌آمده و وجود بحران‌ها، فتنه‌ها و شرایط خاص سیاسی حاکم بر منطقه و تاثیر این مهم بر ایران و همچنین جبهه مقاومت در کشورهای اسلامی، ایراد این خطبه‌ها توسط رهبر انقلاب اسلامی می‌تواند زمینه‌ساز انتخابی درست در مسیر و حرکت مردم و مسئولان و همچنین نهضت‌های مقاومت در کشورهای اسلامی از جمله لبنان، فلسطین، غزه، سوریه، عراق و یمن باشد و به اتخاذ تصمیم‌های مناسب در سیاست‌گذاری‌های آنها، یاری رساند. علاوه بر این، رهبری در قالب کنش اظهاری توانسته به خوبی حوادث و اتفاقاتی که در خلال جنگ اسرائیل علیه غزه و جبهه مقاومت رخ داده و التهابات منطقه را در کنش‌های اظهاری به تصویر بکشد.

کنش‌های عاطفی در خطبه رهبر انقلاب اسلامی در مقام دوم کنش‌های گفتاری جای دارد. بسامد بالای کنش‌های عاطفی در این خطبه نشان می‌دهد که هدف گوینده از ابراز این نوع کنش‌ها در پاره‌گفتارهایی که ایراد می‌کند، کمک به حالت‌های روان‌شناختی او در بیان احساساتش است تا بتواند اندوه، درد، حزن و کینه‌اش را در کلام خود ابراز کند و این حالات را با مخاطبانش به اشتراک بگذارد. نمونه بارز چنین کنشی را در خطبه‌های آیت‌الله خامنه‌ای می‌توان در پاره‌گفتارهای مختلفی از جمله «ما همه در شهادت سید عزیز، مصیبت‌زده و عزاداریم» و «این، فقدان بزرگی است و جداً ما را عزادار کرد» پیدا کرد. ایشان با استفاده از بافت درون‌زبانی در قالب پاره‌گفتارهای موزون، «زبان گویا و مدافع شجاع مظلومان» و «روح او، راه او و صدای رسای او» برای ارتقا و تقویت این معنا بر تاثیر کلام خود می‌افزاید و مخاطب

خود را در راه رسیدن به مفهوم و مقصود بیانات خود کمک می‌کند.

کنش‌گفتارهای ترغیبی که هدفشان این است که مخاطب را در حالت تکلیف و اجبار، به انجام کاری ترغیب و او را به انجام عملی وادار کند، در کلام رهبری حول ترغیب جبهه مقاومت به مبارزه و استقامت در مقابله با رژیم اسرائیل بود. ایشان با استفاده از این کنش‌گفتارها همه مسلمانان به‌ویژه ملت‌های مسلمان در جبهه‌های مقاومت غزه، لبنان، یمن، عراق و سوریه را به ترویج فرهنگ ایثار و شهادت‌طلبی و تاکید بر همدلی و همبستگی و به ایستادگی در برابر استکبار جهانی و رژیم اسرائیل ترغیب کردند. پاره‌گفتارهایی همچون «همبستگی خود را دوچندان کنید»، «بر تلاش و توان خود بیفزایید» و «در مسیر مبارزه تردید نکنید» در چهارچوب کنش‌های ترغیبی بیان شدند.

کنش‌های گفتاری تعهدی، که در جایگاه چهارم این کنش‌گفتارها قرار دارد، نشان می‌دهد که مقام معظم رهبری توانسته‌اند با بیان این کنش‌گفتار تکلیف و تعهد جمهوری اسلامی ایران را نسبت به مظلومیت جبهه مقاومت نشان دهند و آینده روشنی را برای این مسیر مشخص کنند. در پایان تعداد کم کنش‌های گفتاری اعلامی، بیانگر این است که رهبر انقلاب تصمیمی برای اعلام وضعیت جدید نداشته‌اند.

۶. نتیجه‌گیری

آنچه در یافته‌های این پژوهش به‌عنوان بازخورد بررسی خطبه نماز جمعه رهبر انقلاب اسلامی، در چهارچوب نظریه کنش‌گفتاری سرل، به دست آمد حاکی از این است که بیانات آیت‌الله خامنه‌ای به‌عنوان رهبر دینی-سیاسی ایران و جبهه مقاومت، این فرصت را برای مخاطبانش فراهم کرده تا با انتخاب مسیر درست و اتخاذ تصمیمات تاثیرگذار، روحیه مبارزه‌طلبی و مقاومت همه‌جانبه خود را تقویت کنند. ایشان در کلام خود پیوسته بر ثبات و دوام نظام اسلامی، مبارزه با جبهه استکبار جهانی در سایه تقویت هر چه بیشتر روحیه مبارزه‌طلبی و مقاومت در قالب ایثار و از خودگذشتگی تاکید کرده و همراهی ملت با نظام اسلامی را امری لازم و ضروری برشمردند. رهبری در ترغیب و تشویق مردم نهایت دقت را در کنش‌گفتارهای خود به کار برده‌اند و برای تحقق این خواسته از کنش‌های ترغیبی برای ایجاد نقشه راه و مسیر روشن برای آینده نظام اسلامی و اثربخشی در جبهه مقاومت برای بازتولید روحیه ظلم‌گریزی و استقامت در برابر نظام سلطه استفاده کرده‌اند.

کنش گفتارهای عاطفی آیت‌الله خامنه‌ای ضمن بیان حس همدردی و همراهی همدلانه با جبهه مقاومت و ایجاد تسلی خاطر در بین مردم مقاوم غزه و لبنان و با بیان ظلم و ستمی که در حق این ملت به کار رفته است، روایتی تاثیرگذار از مظلومیت این مردم تصویر کرد. روایتی که در بردارنده فریاد مظلوم و دادخواهی کودکان بی‌گناه، پیران و ستم‌دیدگان لبنان و غزه است. این کنش گفتارها می‌تواند زمینه‌ساز بسیج مسلمانان علیه اسرائیل، نظام سلطه و هرگونه ظلم و استبدادی باشد. بیان کنش گفتارهای تعهدی رهبر انقلاب اسلامی تکلیف و برنامه درازمدت جمهوری اسلامی ایران را در دفاع از جهان اسلام و از همه مهم‌تر جبهه مقاومت مشخص و روشن کرده است. ایشان با بیان اینکه ادای دین به لبنان مجروح و خونین، وظیفه ما و وظیفه همه مسلمان است و همچنین امروز هم مقاومت در منطقه با این شهادت‌ها عقب نخواهد نشست اظهار داشتند: «که ما در انجام این وظیفه، آنچه منطقی است، آنچه معقول است، آنچه درست است، به نظر تصمیم‌گیران نظامی و سیاسی، در وقت خود، در هنگام خود انجام می‌دهیم.» در نهایت رهبر انقلاب اسلامی با استفاده از آیه شریفه «وَإِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ: و البته خدا بر پیروزی آنان سخت تواناست» پیروزی مقاومت در آینده نزدیک را امری حتمی و واقعیتی روشن دانستند.

تعارض منافع

نویسندگان هیچ گونه تعارض منافی ندارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Abdollahi, M. A. (2005). Theory of speech act. *Philosophical-Theological Research*, 6(4), 91-119. [In Persian]
- Abedini, J. (2020). *Searle and humanities*. Qom: Seminary and University Research Institute. [In Persian]
- Aghagolzadeh, F. (1996). *Critical discourse analysis*. Tehran: Scientific and Cultural Publishing Company. [In Persian]
- Ahmadi, J. (2019). Divine justice in the intellectual system of Hakim Sanai. *Journal of the Faculty of Humanities*, 7(22), 32-38. [In Persian]
- Ahmad Nahle, M. (2002). *New horizons in contemporary linguistic research*. Egypt: Dar Al-Marefa University. [In Persian]
- Austin, J. L. (1970). *How to do things with words?* The William James Lectures. Harvard University Press.
- Barber, A., & Stainton, R. J. (2010). *Concise encyclopedia of philosophy of language and linguistics*. Oxford: Elsevier Ltd.
- Bandari, M., Abolhassan Shirazi, H. and Alishahi, A. (2026). The Cycle of Security Crisis in the Relations between Israel and The Resistance Front (TRF); From "Toofan Al-Aqsa" Operation to Ismail Haniyeh Assassination. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 6(4), 27-53. doi: 10.22034/fasiw.2025.464962.1388 [In Persian]
- Brinton, L. J. (2000). *The structure of modern English: A linguistic introduction*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Davoodabadi Farahani, M. (2016). Analysis of Fadkieh sermon based on theory of speech action. *History of Islam*, 17(2), 39-70. [In Persian]
- Harati, M. R. (2021). Analysis of the last Friday sermon of Martyr Seyyed Asadullah Madani with an emphasis on the speech act model of John Searle. *Journal of the Islamic Revolution*, 11(4), 131-149. [In Persian]

- Kashkouli, M. H., & Eslami Tanha, A. (2021). Analysis of speech actions of the will of General Qassem Soleimani. *The Second International Conference on the Second Phase of the Islamic Revolution*, 2(2), 1-30. [In Persian]
- Khamenei, S. A. (2023). Speech at the graduation ceremony of students of the Armed Forces Officers' Universities. <https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=544056> [In Persian]
- Mohammadi,R. and Ghofrani,A. (2022A). Analysis of the speech acts of the Supreme Leader's Friday prayer sermon after the martyrdom of General Soleimani (2020/1/17).*Journal on Islamic Revolution*, 12(42), 51-65. doi: 10.22084/rjir.2021.25126.3398 [In Persian]
- Mohammadi,R. and Ghofrani,A. (2022B). Speech Act Analysis of the Qur'anic Citations by Imām Khomeini Emphasizing on His Statement in 1969-1978 Based on the Theory of John Searle. *Transcendent Policy*, 10(38), 151-170. doi: 10.22034/sm.2022.534599.1730
- Najafi Ayvaki, A., Rasoulnia, A., & Kaveh Noshabadi, A. (2017). Textual analysis of the Shaqshaqiyah Khutbah based on Searle's speech act theory. *Journal of Nahjolbalagheh*, 5(19), 1-17. [In Persian]
- Nahas, F. (2020). *Israel studies guide: Military and security institutions* (Vol. 4; M. J. Akhavan, Trans.). Tehran: Dideman Publications. [In Persian]
- Pahlavan Mangodehi, M., Bazdar, H. and Simbar, R. (2023). Understanding the smart power of Hamas and Hezbollah and its impact on the regional position of the Islamic Republic of Iran in the Middle East. *The Fundamental and Applied Studies of the Islamic World*, 5(3), 1-23. doi: 10.22034/FASIW.2023.332082.1134 . [In Persian]
- Safavi, C. (2008). *An introduction to semantics*. Tehran: Surah Mehr. [In Persian]
- Searle, J. R. (1969). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Searle, J. R. (1979). *Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts*.

Cambridge: Cambridge University Press.

Searle, J. R. (1999). *Speech acts: An essay in the philosophy of language*. New York & Melbourne: Cambridge University Press.

Searle, J. R. (2006). *Speech verbs: An essay in the philosophy of language* (M. A. Abdollahi, Trans.). Qom: Islamic Science and Culture Research Institute. [In Persian]

Tobeyani, I., Tabatabai Lotfi, S. A., & Rezaei, R. (2019). Analysis of verbal actions of Imam Khomeini's will based on Searle and Austin model. *Journal of Political Science*, 22(68), 53-80. [In Persian]

Verschueren, J. (2003). *Understanding pragmatics*. London: Arnold.

Yule, G. (1996). *Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.

Zaker, A. (2020). Discourse analysis of Friday sermons by the Supreme Leader on January 17th, 2020 after the martyrdom of Lieutenant General Soleimani. *Transcendent Policy*, 8(28), 203-222. [In Persian]

Zarghani, S. M., & Akhlaghi, E. (2012). Analysis of Shatah by speech act theory. *Mystical Literature*, 4(6), 61-80. [In Persian]

ژرفشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی